

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M Ě N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Jiřího Pally a JUDr. Dagmar Nygrínové v právní věci žalobkyně: **L. R.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2009, č. j. 43 Cad 2/2009 - 48,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2009, č. j. 43 Cad 2/2009 - 48, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím žalované ze dne 18. 11. 2008, č. x, byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí příplatku k důchodu podle § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, ve znění nařízení vlády č. 405/2005 Sb. (dále jen „nařízení“). Žalovaná v odůvodnění tohoto rozhodnutí uvedla, že rodič žalobkyně byl v době od 18. 8. 1949 do 29. 9. 1950 zařazen do tábora nucených prací, takže v den jeho úmrtí nebyl neoprávněně vězněn.

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 26. 3. 2009, č. j. 43 Cad 2/2009 - 48, uvedené rozhodnutí žalované pro nezákonnost zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění tohoto rozsudku krajský soud poukázal na zprávu Sboru národní bezpečnosti-velitelství stanice Kvilda ze dne 17. 8. 1949, čís. zatč. 47/1949, z níž vyplývá, že otec žalobkyně F. H. byl zatčen a téhož dne dopraven do administrativní vazby Okresní prokuratury ve Vimperku, neboť dne 30. 9. 1948 překročil u Železné Rudy československou státní hranici a odešel do Německa a po svém návratu na území ČSR

znovu hodlal dne 17. 8. 1949 u pramene Vltavy tajně překročit státní hranici a přejít do Německa. Dále soud prvního stupně zmínil výměr komise č. 5 Krajského národního výboru v Českých Budějovicích ze dne 10. 10. 1949, č. j. 20716/49-B V/Ba-XV, kterým byl otec žalobkyně kvůli uvedenému ilegálnímu přechodu státní hranice a pokusu o něho zařazen do tábora nucené práce na dobu dvou roků. Rovněž krajský soud poukázal na rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 28. 9. 1950, č. j. T 242/50-27, kterým byl otec žalobkyně tímto skutkem uznán vinným a pro dílem dokonaný a dílem nedokonaný zločin neoprávněného opuštění republiky podle § 40 zákona č. 231/1948 Sb. a § 8 trestního zákona z roku 1852 odsouzen k nepodmíněnému trestu těžkého žaláře na dobu 15 měsíců zostřené a doplněné jedním postem čtvrtletně. Soud prvního stupně také upozornil na obsah protokolu o hlavním přelíčení ze dne 28. 9. 1950, z něhož vyplývá, že otec žalobkyně byl tomuto úkonu trestního řízení přítomen. Dále krajský soud zmínil i usnesení Okresního soudu v Příbrami ze dne 29. 10. 1991, sp. zn. Rt 427/91, kterým předchozí odsuzující rozsudek byl zrušen a trestní stíhání otce žalobkyně pro uvedený skutek bylo zastaveno. Rovněž soud prvního stupně poukázal na posudek Tábora nucené práce Příbram - Vojna ze dne 23. 1. 1951, č. j. 597/1951, v němž se uvádí, že otec žalobkyně z tábora nucené práce dne 8. 10. 1950 zběhl a nebyl dopaden. Konečně krajský soud upozornil i na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 19. 1. 1994, sp. zn. 12 Nc 1052/92, kterým byl otec žalobkyně prohlášen za mrtvého s tím, že za den jeho úmrtí se považuje 29. 9. 1950.

V odůvodnění shora uvedeného rozsudku dále krajský soud po shrnutí těchto podstatných částí obsahu správního spisu poukázal na nelidské poměry, jímž byl otec žalobkyně v táboře nucených prací vystaven a na obtížnou situaci jeho rodiny. Rovněž tak uvedl, že dosud nebylo objasněno, jak a kde otec žalobkyně zemřel (resp. kdy byl zabit). Dále citoval část nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 187/2000, podle níž *„záměrem rehabilitace nelze bránit pozitivněprávním dogmatismem při výkladu právních norem. Rehabilitační předpisy je zapotřebí s ohledem na jejich smysl a účel interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob. Na rozdíl od restitucí majetku takový výklad nemůže vést k nepřipustným zásahům do práv jiných osob.“* Na základě těchto skutečností pak soud prvního stupně dovedl, že i žalovaná musí dospět k závěru o naplnění podmínek pro přiznání příplatku k důchodu podle nařízení a rozhodnout ve prospěch žalobkyně. Tímto právním názorem tedy krajský soud zavázal žalovanou a uložil jí, aby v dalším řízení žádosti žalobkyně vyhověla.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) v zákonem stanovené lhůtě kasační stížnost z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení a z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí krajského soudu, které jsou uvedeny v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

K tvrzené nezákonnosti napadeného rozsudku stěžovatelka namítla, že krajský soud nesprávně posoudil právní otázku vzniku nároku na příplatek k důchodu podle nařízení. Jednou z obligatorních podmínek pro vznik takového nároku je totiž podle § 1 odst. 2 věty první nařízení úmrtí rodiče žadatele v době výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby pro trestný čin uvedený v odstavci prvním písmenu a) téhož ustanovení nařízení. Krajskému soudu přitom nepřísluší rozšiřovat takto vymezený osobní rozsah nařízení na

další osoby, a to ani na ty, jejichž rodič zemřel v době internace v táboře nucené práce. V dané věci otec žalobkyně nezemřel při věznění, jak vyžaduje příslušné ustanovení nařízení, nýbrž se stal nezvěstným až poté, kdy dne 8. 10. 1950 zběhl z tábora nucené práce. Osobou zařazenou do tábora nucené práce byl pak otec žalobkyně i kde dni 29. 9. 1950, k němuž byl později prohlášen za mrtvého. Není možné zpochybnit ani zmenšovat utrpení, které otec žalobkyně i členové jeho rodiny museli prožít, nicméně v rámci příslušného správní řízení není dán prostor pro odstranění tvrdostí, které při aplikaci nařízení vznikají. Uvedeným způsobem nelze postupovat ani s odkazem na nález Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 187/2000, neboť ten se vztahuje k zákonu č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Navíc se závěry tohoto judikátu se neztotožnilo plénium Ústavního soudu, které ve stanovisku ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 14/01, dospělo k závěru, že doslovný výklad zákona nemůže být považován za pozitivněprávní dogmatismus bránící smyslu a účelu rehabilitačních předpisů, jelikož význam zde použitého slova je jednoznačným projevem vůle zákonodárce. V nyní projednávané věci se tedy nelze ztotožnit se závěrem krajského soudu, podle něhož žalobkyně naplnila příslušná ustanovení nařízení. Na osoby, jejichž rodič zemřel v souvislosti s jeho zařazením a následnou internací v táboře nucené práce, však pamatuje ustanovení § 29 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, které založilo nárok na odškodnění v jednorázové výši 100 000 Kč. Nepodání žádosti o toto odškodnění či jeho nepřiznání z určitého důvodu přitom nemůže být překlenuto poskytnutím jiné dávky v rozporu se zákonem.

K tvrzené nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku stěžovatelka namítla, že z jeho odůvodnění není zřejmé, v čemž krajský soud spatřuje nezákonnost, ačkoliv pro ni rozhodnutí správního orgánu zrušil.

Žalobkyně ve svém vyjádření ke kasační stížnosti navrhla potvrzení napadeného rozsudku. Podle ní všechny zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že její otec dne 8. 10. 1950 z tábora nucených prací neuprchl, nýbrž byl ihned po vynesení rozsudku zabit. Komunistická vězení a tábory nucené práce přitom byly na srovnatelné úrovni, takže není podstatné, ve kterém z těchto zařízení byl její otec utýrán.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, které byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil stížnostní námitku o nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí krajského soudu je dána tehdy, pokud výrok či odůvodnění takového rozhodnutí jsou nesrozumitelné nebo odůvodnění je nedostatečné ve smyslu rozsahu či přesvědčivosti. Pro nedostatek důvodů je přitom nepřezkoumatelné i takové rozhodnutí soudu prvního stupně, jehož odůvodnění postrádá rozhodný důvod pro výrok, bez něhož nelze k učiněnému závěru dojít. Právě taková situace nastala i v nyní projednávané věci.

Krajský soud totiž v odůvodnění napadeného rozsudku naprosto pominul rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 1. 2007, č. j. 3 Ads 109/2005 - 36, který byl publikován pod č. 1534/2008 Sb. NSS. V tomto judikátu se totiž Nejvyšší správní soud uvedenou právní otázkou zabýval a dovodil, že „*ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) nařízení*

vlády č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, neumožňuje přiznat příplatek ke starobnímu nebo plnému invalidnímu důchodu za období, které žadatel strávil v táboře nucené práce (zákon č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce), a to ani tehdy, jestliže pobyt v táboře nucené práce následoval časově bezprostředně po skončení výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby.“ Tento závěr byl v judikátu odůvodněn tím, že z formulace uvedené v zmíněném ustanovení nařízení je zcela zřetelné, že nárok na příspěvek k důchodu má pouze ten, kdo při splnění dalších podmínek vykonal nepodmíněný trest odnětí svobody nebo jeho část nebo byl ve vazbě. Nejvyšší správní soud přitom připustil, že pobyt v táboře nucené práce nesl určité znaky věznění, avšak nařízení zcela přesně vymezuje, které z osob omezených na osobní svobodě lze příplatek k důchodu přiznat.

Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2009, č. j. 1 Afs 140/2008 - 77, který byl publikován pod č. 1792/2009 Sb. NSS, přitom „*judikatura správních soudů není neměnná, a ani existence právního názoru vyjádřeného rozhodnutím rozšířeného senátu nebrání opětovně kasační stížností zpochybnit jeho validitu. Na druhou stranu relativní stabilita judikatury je nezbytnou podmínkou právní jistoty jako jednoho ze základních atributů právního státu. Změny judikatury za situace nezměněného právního předpisu by se měly odehrávat z principiálních důvodů, zejména proto, že se změnily právní předpisy související s právním předpisem vykládaným, resp. došlo ke změně právních názorů soudů, k jejichž judikatuře je Nejvyšší správní soud povinen přihlížet, případně se změnily okolnosti podstatné pro působení právní normy dotvořené judikaturou, event. se nově objevily jiné závažné důvody, které poskytnou základ pro změnu právního názoru Nejvyššího správního soudu, pokud potřeba takovéto změny převáží nad zájmy osob jednajících v dobré víře v trvající existenci judikatury.“* Stejný závěr, který lze nepochybně vztahovat i na případy odklonu krajského soudu od judikatury Nejvyššího správního soudu, pak byl vysloven i v nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. IV. ÚS 200/96, svazek č. 6 Sb. ÚS, str. 387 a násl.

Jestliže se tedy v nyní projednávané věci krajský soud zamýšlel odchýlit od právního názoru vysloveného v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 1. 2007, č. j. 3 Ads 109/2005 - 36, měl podrobně vysvětlit, v čem spatřuje shora zmíněné principiální důvody, které ho vedou k závěru o možnosti přiznat příplatek k důchodu také za období, které osoba uvedená v ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) nařízení strávila v táboře nucené práce. Takovým způsobem však soud prvního stupně nepostupoval. Za důvod odklonu od dosavadní judikatury Nejvyššího správního soudu přitom nelze považovat nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 187/2000, neboť v něm uvedený závěr o potřebě extenzivního výkladu rehabilitačních právních předpisů ve prospěch postižených osob se vztahoval k zákonu č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu vůči němu a navíc toto rozhodnutí soudního orgánu ochrany Ústavnosti bylo překonáno stanoviskem jeho pléna ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 14/01, na což správně stěžovatelka poukázala. Ani zmínka o neutěšených poměrech žalobce v táboře nucené práce a jeho rodinných příslušníků nepředstavuje relevantní důvod pro revizi judikatury správních soudů, neboť i v rozsudku ze dne 10. 1. 2007, č. j. 3 Ads 109/2005 - 36, Nejvyšší správní soud připustil, že pobyt v táboře nucené práce nesl určité znaky věznění, avšak v této skutečnosti nespatořoval důvod pro přiznání příplatku k důchodu osobám, které do něho byly zařazeny.

Lze tedy uzavřít, že odůvodnění napadeného rozsudku postrádá rozhodný důvod pro v něm učiněný závěr o nutnosti poskytnout žalobkyni příplatek k důchodu za dobu zařazení jejího otce do tábora nucené práce za užití extenzivního výkladu příslušného ustanovení nařízení. Za této situace již není možné se k stížnostní námitce o nezákonnosti rozhodnutí soudu prvního stupně zabývat správností uvedeného závěru.

S ohledem na všechny tyto skutečnosti lze tedy učinit závěr, že rozhodnutí krajského soudu je ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů. Nejvyšší správní soud tedy shledal kasační stížnost důvodnou. Proto podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. V něm bude soud prvního stupně podle § 110 odst. 3 s. ř. s. vázán právním názorem, který Nejvyšší správní soud vyslovil v tomto zrušovacím rozhodnutí. V novém rozhodnutí pak krajský soud podle § 110 odst. 2 věty první s. ř. s. rozhodne i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 20. srpna 2009

JUDr. Marie Turková
předsedkyně
senátu